

SUOMALAINEN ASEVELVOLLISUUS – VARUSMIESLIITON TAVOITEOHJELMA 2025

I. ASEVELVOLLISUUS OSANA MAANPUOLUSTUSTA

Asevelvollisuus ei ole valmis

Yleisen asevelvollisuuden merkitys suomalaiselle maanpuolustukselle on kiistaton. Maanpuolustus nojaa vahvan puolustuksellisen pelotteen ylläpitämiseen. Asevelvollisuuden ja kansainvälisen yhteistyön merkitys on tässä keskeinen. Suomen kaltaisessa pienen väkiluvun ja suuren pinta-alan maassa riittävän suuren sodan ajan vahvuuden voi käytännössä toteuttaa vain laajan ja ennen kaikkea koulutetun ja toimintakykyisen reserviarmeijan turvin, jonka toimintakykyyn tulee tulevaisuudessa panostaa.

Suomi on puolustusliitto NATO:n jäsen, minkä myötä Suomen armeijan valmiudet toimia kansainvälisissä tehtävissä ovat parantuneet. Suomen tulee kuitenkin nojata edelleen vahvaan ja laadukkaasti koulutettuun reserviläisarmeijaan, koska Suomi hoitaa lähtökohtaisesti oman alueensa puolustamisen itsenäisesti.

Nykyjärjestelmä, jossa asevelvollisuuden piirissä on vain puolet ikäluokasta, ei takaa Puolustusvoimille parhaiten soveltuvia koulutettavia. Asevelvollisuus tulisi laajentaa koskemaan koko ikäluokkaa, minkä myötä koko ikäluokan parhaat kyvyt sukupuoleen katsomatta olisivat Puolustusvoimien ja maanpuolustuksen käytettävissä. Koulutettavien varusmiesten määrä on suhteutettava puolustuksen tarpeisiin ja ainakin nykytilanteessa pidettävä samalla tasolla. Koko ikäluokan kouluttaminen ei ole järkevää resurssien käyttöä, vaan koulutettavaksi on valittava ja tarvittaessa määrättävä palvelukseen parhaiten soveltuvat ja motivoituneimmat yksilöt.

Asevelvollisuus on lisäksi taloudellisesti raskas järjestelmä, sillä maanpuolustuksen kustannukset eivät rajoitu pelkästään puolustusbudjettiin. Asevelvollisuuden suorittaminen kustantaa yksilölle ja kansantaloudelle puolesta vuodesta vuoteen menetettyä työ-, opiskelu- ja vapaa-aikaa. Muun muassa tämän vuoksi jokainen varusmiehenä tai siviilipalveluksessa käytetty päivä pitää pystyä perustelevaan koulutuksen kannalta.

Suomen on säilytettävä asevelvollisuus osana puolustuksellista kokonaisratkaisua, mutta kehitettävä sitä vastaamaan entistä paremmin yhteiskunnan, yleisen turvallisuuden ja yksilönvapauksien turvaamisen vaatimuksia. Erityinen huomio tulee kiinnittää asevelvollisuuden aiheuttamien kustannusten jakautumiseen asevelvollisuuden suorittaneiden ja muun väestön kesken, ja käydä keskustelua näistä kustannuksista sekä niiden vaihtoehdoista.

Asevelvollisuus muuttuvassa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa

Turvallisuuspoliittinen vastakkainasettelu on tehnyt paluun Eurooppaan. Viime vuosina mantereellamme on nähty suoraa sotilaallista voimankäyttöä sekä itsenäisten valtioiden rajojen siirtelyä. Voimapolitiikka ja etupiirijattelu ovat tehneet paluun. Venäjän Eurooppaan kohdistama sotilaallinen uhka on realisoitunut, minkä vuoksi Varusmiesliitto vaatii Suomelta aktiivista roolia puolustusliitto NATO:n jäsenmaana. Suomen armeijan tulee pyrkiä olemaan yksi NATO:n suorituskykyisimmistä.

Varusmiesliitto peräänkuuluttaa keskustelua siitä, minkälainen asema varusmiehillä ja reserviläisillä tulee olemaan puolustusliitto NATO:ssa. On ehdottoman tärkeää, että palvelusta suorittava nuori tietää, minkälaisissa tilanteissa häntä voidaan käyttää palvelusta suorittaessa sekä tulevaisuudessa reserviläisenä.

Puolustusvoimien tehtävien hoitamiseen tarvitaan riittävät resurssit, minkä lisäksi tulevat materiaalihankinnat on turvattava. Koulutukseen tehtävien uudistusten tavoitteena ei saa olla säästöjen hakeminen. Mikäli säästöjä syntyy, on ne kohdistettava varusmiespalveluksen ja -koulutuksen kehittämiseen.

Nopeisiin ughiin vastaaminen

Puolustusvoimissa koulutetaan henkilökunnasta ja varusmiehistä koostuvia valmiusyksiköitä. Näihin valmiusyksiköihin valitut varusmiehet koulutetaan olosuhteisiin, joissa heitä voidaan hyödyntää sotilaallista maanpuolustusta vaativissa tilanteissa jo varusmiespalveluksen aikana.

Varusmiehen halukkuus vuoden kestävään valmiusyksikön koulutukseen tulee ottaa huomioon valintoja tehtäessä. On kuitenkin huomioitava, että sopivimmat yksilöt tulee kouluttaa tehtäviin, joista on sekä yhteiskunnalle että varusmiehelle itselleen maksimaalinen hyöty, **etenkin maanpuolustuksen näkökulmasta**. Valmiusyksikössä palvelevan varusmiehen tulisi olla siellä joko omasta tahdostaan tai saada 347 vuorokautta kestävästä palveluksesta henkilökohtaista hyötyä, kuten muista yhtä pitkistä palvelustehtävistä saa. Esimerkiksi sotilaskuljettajan koulutuksesta saa siviiliin ammattipätevyyden ja johtajakoulutus tarjoaa tunnustettavaa kokemusta työelämään.

Varusmiesten on oltava jatkuvasti tietoisia asemastaan: missä ja miten häntä voidaan käyttää, ja miten todennäköistä se on. Varusmiesten hyödyntämisen tulee rajoittua maanpuolustuksellisiin, kriisinhallinnallisiin sekä virka-aputehtäviin.

Keskeiset tavoitteet

- **Käydään avoimempaa keskustelua asevelvollisuudesta.** Asevelvollisuuden mielekkyys ja asema tulee voida kyseenalaistaa ja järjestelmästä on käytävä avointa keskustelua.
- **Puolustusvoimien tulee aiempaa avoimemmin esittää ratkaisuja asevelvollisuusjärjestelmän kipukohtiin kuten ikäluokkien riittävyteen.**
- **Siirrytään tasa-arvoiseen asevelvollisuuteen.** Asevelvollisuuden tulisi tulevaisuudessa koskea koko ikäluokkaa, josta parhaiten soveltuvimmat ja motivoituneimmat yksilöt valittaisiin suorittamaan asepalvelusta.

- **Valmiusyksikkökoulutuksesta tulee saada hyötyä siviilielämään pitkän palvelusajan vuoksi.** Lähtökohtaisesti 347 vuorokautta kestävä palvelustehtävät tarjoavat merkittäviä henkilökohtaisia hyötyjä. Valmiusyksikköpalveluksesta ei koeta saatavan samanlaista hyötyä.
- **Valmiusyksiköihin koulutettavien varusmiesten tulee olla halukkaita valmiusyksikkökoulutukseen.** Varusmiehiä ei pitäisi joutua pakottamaan valmiusyksikkötehtäviin niiden vaativuuden ja sitouttavan luonteen vuoksi.
- **Valmiusyksikkökoulutuksen saaneiden miehistön jäsenten tulee olla kelpoisia hakemaan upseerikoulutukseen aliupseerikurssin ja reserviupseerikurssin käyneiden varusmiesten tapaan.**
- **Valmiusyksikkökoulutuksen saaneiden miehistön jäsenten tulee saada vastaava määrä opintopisteitä kuin aliupseerikoulutuksesta saa.**
- **Varusmiespalveluksesta tulee saada hyötyä siviilielämään.** Saatu koulutus tulee voida tapauskohtaisesti lukea hyväksi opinnoissa. Lisäksi erilaiset sertifikaatit kuten hygieniapassi henkilöille, jotka ovat saaneet tähän liittyvän koulutuksen.
- **Turvataan maanpuolustuksen ja Puolustusvoimien määrärahat.** Maanpuolustukseen tulee turvata sen tarvitsemat taloudelliset resurssit. Nato- jäsenyyden myötä Suomen on pidettävä Puolustusvoimien rahoitus vähintään kahdessa prosentissa bruttokansantuotteesta.
- **Turvataan asevelvollisuusjärjestelmälle sen tarvitsemat määrärahat.** Asevelvollisuuden kustannukset kansantaloudelle ovat suuret. Järjestelmän kehittämiselle tulee täten turvata riittävät budjettimäärärahat. Riittävä budjettirahoitus on keskeinen asevelvollisuus- järjestelmän toimivuuden ja mielekkyyden kannalta.

II. ASEVELVOLLISUUS OSANA KANSALAISUUTTA

Tulevaisuuden kutsunnat

Tulevaisuuden asevelvollisuuden tulee vastata tehokkaasti yksilöiden, yhteiskunnan ja yleisen turvallisuustilanteen asettamia odotuksia ja tavoitteita. Keskeisessä roolissa tähän pääsemiseksi on kutsuntajärjestelmän kokonaisvaltainen uudistaminen.

Kutsunnat ovat viimeinen mahdollisuus koko ikäluokan tavoittamiseen. Kutsunnat onkin valjastettava palvelemaan Puolustusvoimien tarpeen lisäksi myös yksilön tarpeita esimerkiksi oikeiden palveluiden pariin ohjaamisen muodossa. Kutsunnat on laajennettava koko ikäluokkaa koskeviksi ja niihin on nykyistä laajemmin sisällytettävä myös etsivän nuorisotyön, työhön ohjauksen ja koulutusneuvonnan palveluita. Samalla toteutetaan koko ikäluokalle terveystarkastus. Näistä syistä taloudellinen vastuu kutsuntoihin liittyen tulee jakaa myös muiden hallinnonalojen kesken muun muassa niistä saatavien kansanterveydellisten hyötyjen vuoksi.

Naisten osuus varusmiespalveluksen suorittavista nuorista on edelleen, positiivisesta kehityksestä huolimatta, varsin matala. Osaltaan tähän ovat syynä puutteelliset tiedot asevelvollisuudesta ja palveluksen suorittamisesta. On myös Puolustusvoimien etu, että yhä useampi nainen hakeutuisi varusmiespalvelukseen. Naisten tietoisuutta varusmiespalveluksesta tulisi lisätä, ja koko ikäluokkaa koskevat kutsunnat olisivat tärkeä askel sen edistämiseksi.

Lisäksi kutsuntojen uudistamisessa on kiinnitettävä huomiota yksilöllisen osaamisen ja kiinnostuksen huomioimiseen palveluspaikkaa ja -tehtävää määritettäessä. On sekä yksilön että Puolustusvoimien etu saattaa asevelvolliset suorittamaan motivoivia ja tarkoituksenmukaisia palvelustehtäviä.

Kutsuntojen lisäksi nuorten tietoisuutta maanpuolustuksesta tulee lisätä maanpuolustuskurssin muodossa. Kurssi järjestettäisiin osana yhteiskuntaopin opintokokonaisuutta.

Tulevaisuuden palvelusajankohdat

Nykyisin palvelus päättyy valtaosalla palvelustaan suorittavista kesällä ennen juhannusta ja talvella ennen joulua, 255 vuorokautta palvelevilla palvelus loppuu myös juuri siten että heidän on haastavaa aloittaa opinnot ilman erityisjärjestelyjä. Erityisesti nykyiset kotiutumisasijat ovatkin epäedullisia etenkin syksyllä alkavien opintojen odottamisen näkökulmasta ja työsuhteiden katkonaisuuden takia. Nykyinen palvelusrytmi voi johtaa jopa useisiin välivuosiin. On sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta epäedullista, että nykytila aiheuttaa turhaa joutenoloa ja vaikeuksia kiinnittyä opiskelu- tai työelämään sekä ennen palvelusta että sen jälkeen.

Varusmiesliitto peräänkuuluttaa varusmiespalveluksen ja siviilielämän yhteensovittamisen helpottamista. Tavoitteena on, etteivät varusmiehet esimerkiksi valitsisi lyhyempää palvelusaikaa pääsykokeiden tai töiden vuoksi. Tämä olisi mahdollista toteuttaa muun muassa järjestämällä pääsykokeet kaksi kertaa vuodessa ylioppilaskirjoitusten tapaan ja mahdollistamalla korkeakouluopiskelujen aloittaminen kahdesti vuodessa.

Osaamisen hyödyntäminen palveluksessa ja siviilissä

Kutsuntoja on uudistettava siten, että nuoret pääsevät paremmin kertomaan omista erityisosaamisistaan ja -kiinnostuksistaan, jotta heidät kyetään sijoittamaan motivoiviin tehtäviin ja Puolustusvoimat voi hyödyntää heidän osaamista paremmin. Myös aiemmin hankittua osaamista hyödyntäviä palvelustehtäviä tulee kehittää, sillä on Puolustusvoimien etu valjastaa käyttöön esimerkiksi jo korkeakoulututkinnon hankkineiden varusmiesten osaaminen. Tietoja omasta osaamisesta on rohkaistava päivittämään aina palveluksen aloittamiseen asti ja myös reservissä. Tietojen päivittämistä varten tulee olla sille varattu oma alusta.

Ennen palveluksen aloittamista tapahtuvaan Puolustusvoimien ja asevelvollisten väliseen viestintään on rakennettava nykyaikaiset välineet ja panostettava nykyistä enemmän. On ensiarvoisen tärkeää, että palveluksen aloittavat tuntevat tulevat haasteet ja tehtävänsä mahdollisimman hyvin ja pystyvät tarjoamaan omaa erityisosaamistaan palveluspaikkansa käyttöön. Tätä varten tulee selvittää, miten esimerkiksi toista koulutusastetta voidaan hyödyntää asevelvollisuudesta viestiessä. On huolehdittava myös siitä, että varusmies tietää ja ymmärtää oman paikkansa ja roolinsa osana maanpuolustuksen kokonaisuutta mahdollisimman nopeasti palveluksen aloituksesta.

Palveluksen jälkeen varusmiespalveluksessa saatu osaaminen, tiedot ja taidot on tunnustettava ja validoitava erilaisiin yhteiskunnallisiin osaamistodistuksiin. Esimerkiksi

järjestyksenvalvojakortin ja hygieniapassin vaatima koulutus toteutuu lähes kokonaan tietyillä varusmiespalveluksen linjoilla, mutta asevelvolliselle niistä ei tällä hetkellä jää todistusta.

Palveluksen ja siviilielämän yhteensovittaminen

Varusmiespalveluksessa itsenäinen arki vaihtuu yhteisesti aikataulutettuun päivärytmiin, joka eroaa kurinalaisuudessaan useimpien nuorten siviilielämästä. Palveluksen ja siviilielämän yhdistäminen ei aina ole helppoa.

Varus- ja siviilipalvelusmiehille tulee taata heidän tarvitsemansa tuki palveluksen ja siviilielämän yhteensovittamisessa. Henkilökohtaisten kriisitilanteiden käsittelyyn tulee olla tarjolla riittävä, ammattitaitoinen tuki ja erityisesti riittäviin mielenterveyspalveluihin on panostettava nykyistä enemmän. Palveluspaikan tulee osoittaa herkkyyttä tilannekohtaisen jouston käyttöön silloin, kun varus- tai siviilipalvelusmiehen henkilökohtainen tilanne sitä edellyttää. Kehitettävää on myös erityisesti terveysasemien toiminnassa ja varusmiesten kohtaamisessa sekä riittävässä resursseissa.

Asevelvollisen hyvinvoinnista on huolehdittava myös nivelvaiheissa ennen palvelukseen astumista sekä palveluksen jälkeen. Asevelvollisen palvelusaikaisten tukipalveluiden ohella on huolehdittava niistä turvaverkoista, joiden varaan kotiutuvat varusmiehet asettuvat tilanteessa, jossa palvelus päättyy tai keskeytyy. Siviiliin siirtyvät varusmiehet on ohjattava kotikuntiansa sosiaalipalveluiden piiriin varmistamaan sujuva siirtyminen palveluksesta siviilielämään.

Palveluksen aikana palvelustaan suorittaville on taattava riittävät mahdollisuudet valmistautua ja osallistua pääsykokeisiin sekä ylioppilaskokeisiin. Ylioppilaskokeisiin ja kolmannen asteen pääsykokeisiin tulisi voida osallistua käyttämättä niihin henkilökohtaisia lomapäiviä. Pääsykokeiden ja ylioppilaskokeiden välille ei tule luoda erottelua, vaan niihin tulee päästä osallistumaan samalla tavalla käyttämättä omia lomapäiviä. Välivuodet ennen palvelusta ja sen jälkeen lisäävät palveluksesta aiheutuvia kustannuksia sekä yksilöille että kansantaloudelle.

Puolustusvoimien käytäntöjä pääsykokeita varten myönnettävien vapautusten suhteen on selvennettävä niin, että käytännöt ovat yhtenäiset jokaisessa joukko-osastossa ja varusmiehet ovat tietoisia niistä. Pääsykokeisiin osallistuminen ei voi jäädä varusmiehiltä epä tietoisuudesta tai lomapäivien puutteesta kiinni.

Varusmiespalvelusta suorittaville mahdollisuus käyttää äänioikeutta valtiollisissa vaaleissa sekä kansanäänestyksissä on varmistettava. Puolustusvoimien tulee viestiä aktiivisesti varusmiehille äänestymahdollisuudesta ja varmistaa etteivät palvelustehtävät estä äänestämistä. Varmistamalla varusmiesten äänestymahdollisuudet sekä tietoisuuden äänestys oikeudesta suojelemme demokratian toteutumista, mikä on yksi Puolustusvoimien tärkeimmistä tehtävistä.

Keskeiset tavoitteet

- **Uudistetaan kutsuntajärjestelmää ja -tilaisuuksia.** Laajennetaan kutsunnat koskemaan koko ikäluokkaa. Kutsuntojen yhteydessä tarjotaan nykyistä laajemmin etsivän nuorisotyön, työhönohjauksen ja koulutusneuvonnan palveluita.
- **Kutsuntojen taloudellista taakkaa tulee jakaa myös muiden tahojen kuin puolustushallinnon kesken.** Koko ikäluokkaa koskevat kutsunnat ja niiden yhteydessä järjestetyt terveystarkastukset tuottavat kansanterveydellisesti tärkeää tietoa, joka on hyödynnettävissä mm. sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla.

- **Kutsunnoissa huomioidaan myös asevelvollisen ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittamaan hakeutuvien aiempiosaaminen.** Yksilön siviilioasamista hyödynnetään aiempaa paremmin palveluspaikkaa ja -tehtävää määrätessä.
- **Parannetaan palveluksen aikana hankitun osaamisen hyödyntämistä ja hyväksiluettavuutta jatko-opinnoissa ja työelämässä.** Tämä voidaan toteuttaa kehittämällä palveluksen aikana kertyneelle osaamiselle selkeät kriteerit yhdessä korkeakoulujen kanssa.
- **Turvataan varus- ja siviilipalvelusmiehille riittävät opinto- ja uraohjauspalvelut.** Varus- ja siviilipalvelusmiehille tarjottavia opinto- ja uraohjauspalveluita tulee lisätä ja niihin tulee ohjata riittävät resurssit. Palveluksen haitallisia vaikutuksia velvollisen työuraan ja opintoihin tulee pyrkiä minimoimaan ammattimaisilla ja riittävillä ohjauspalveluilla.
- **Siirrytään kohti järjestelmää, jossa valtaosa korkeakoulu- ja ammatillisista opinnoista on mahdollista aloittaa sekä keväällä että syksyllä.** Varus- ja siviilipalvelusten ympärille jääviä kokonais- tai puolikkaita väli vuosia voidaan karsia kehittämällä mahdollisuuksia aloittaa opinnot sekä keväällä että syksyllä.
- **Tuetaan pääsykokeisiin ja ylioppilaskirjoituksiin valmistautumista palveluksen aikana.** Jokaisen varuskunnan tulee tarjota hiljaisia opiskelutiloja pääsykokeisiin valmistautumista ja muuta opiskelua varten. Pidennettyjä iltavapaita tai harjoitusvapaita tulee myöntää pääsykokeisiin ja ylioppilaskirjoituksiin valmistautuville tai opintojaan suorittaville.
- **Selkeytetään ja yhtenäistetään Puolustusvoimien käytäntöjä pääsykokeita varten myönnettävien vapautusten suhteen.**
- **Huomioidaan varusmies- tai siviilipalvelusta suorittamisen ei saa aiheuttaa palveluksen suorittajan toimeentulolle kohtuutonta haittaa.** Sotilasavustuksen tuloja tulee poistaa. Toivottavaa on etteivät yrittäjät kärsi kohtuuttomasti palveluksen suorittamisesta.
- **Turvataan palvelustaan suorittavien demokraattiset kansalaisoikeudet.** Taataan varusmiehille mahdollisuus äänestää valtiollisissa vaaleissa ja kansanäänestyksissä.
- **Turvataan palvelustaan suorittaville mahdollisuus toimia kunnallisissa ja muissa luottamustehtävissä.**

III. ASEVELVOLLISUUDEN KUSTANNUKSET

Asevelvollisuuden taakka kansantaloudelle

Asevelvollisuudesta syntyvät kustannukset eivät rajoitu pelkästään puolustusbudjettiin. Varusmiespalveluksen aikana epäsuorat kustannukset sekä yhteiskunnalle että yksilölle ilmenevät menetettyinä työ- ja opiskeluaikana.

Asevelvollisuusjärjestelmän vaihtoehtokustannukset kansantaloudelle on laskettava auki ja ne tulee huomioida palvelustehtäviä määrättäessä sekä asevelvollisuudesta käytävissä keskustelussa.

Asevelvollisten toimeentulo

Varus- ja siviilipalvelusmiesten toimeentuloa tarkasteltaessa kiistattomana tavoitteena tulisi olla, että asevelvollisuuden suorittaminen ei saa missään tilanteissa aiheuttaa yksilölle kohtuuttomia taloudellisia vaikeuksia.

Asevelvollisten saamien taloudellisten tukien määrä ja velvollisuuttaan suorittavien taloudellinen asema ovat kuitenkin jo pitkään laahanneet yleisen tulo- ja kustannustason perässä. Verrattuna esimerkiksi opiskelijoihin, työttömiin, eläkeläisiin ja jopa vankeihin, päivärahat ovat pienet ja yksinkertaisesti riittämättömät.

Varusmiesten mahdollisuus työskennellä palveluksen ohella esimerkiksi viikonloppuvapailta, on tehty täysin kannattamattomaksi, koska saadut tulot vähennetään lyhentämättömänä sotilasavustuksen suojaosan ylittävästä määrästä. Tällä hetkellä sotilasavustusta saavilla varusmiehillä ei ole käytännössä mahdollisuutta parantaa taloudellista tilannetta työskentelemällä, vaikka niin haluaisivatkin. Varusmiesten saaman sotilasavustuksen suojaosa tulee poistaa.

Nykytilanne ajaa osan asevelvollisista vanhempiensa lompakolle tai harmaan talouden piiriin. Jotkut taas joutuvat elämään aiempien säästöjensä varassa. Kaikilla näitä vaihtoehtoja ei kuitenkaan ole, ja osa velkaantuu pahasti. Erityisen huonossa asemassa ovat omillaan asuvat ja perheelliset asevelvolliset.

Varusmiehillä tulee maksaa siviilipalvelusta suorittavien tapaan ruokarahaa jokaista loma- ja viikonloppuvapaan päivää kohden, koska varusmiehet eivät tällöin syö varuskunnan varuskuntaravintolassa. Samoin siviilipalvelusvelvollisten viikonlopun ruokarahan tulee käsittää jokainen viikonloppu paikkakunnasta huolimatta.

Varusmiesten käyttämättä jääneet henkilökohtaiset lomapäivät joiden tulisi olla vapaasti käytettävissä (HL ja KL päivät) tulee korvata varusmiehelle rahallisesti, mikäli niitä ei palveluksen aikana käytetä. Korvaussumma käyttämättömältä lomapäivältä lasketaan laskemalla yhteen korkeimman luokan päiväraha sekä ruokaraha.

Kokonaiskuvaa hankaloittaa myös se, että pakollista asevelvollisuutta suorittavien päiväraha ei kerrytä eläkettä. Tämä asettaa palveluksen suorittaneet heikompaan asemaan suhteessa henkilöihin, jotka eivät suorita asepalvelusta. Eläkettä tulisi kertyä palveluksen aikana kuten opiskelujen aikana.

Asevelvollisuuden kustannusten jakautuminen

Asevelvollisuuden kustannusten jakautumiseksi on pidettävä huolta sekä palvelusaikaisesta toimeentulosta että korvattava menetettyä työ- ja opiskeluaikaa tulonjaolla. Asevelvollisuutensa suorittaneille tulee antaa määräaikainen veroetu vastineeksi yhteiskunnan eteen suoritetusta

palveluksesta. Varusmiesliitto esittää, että käyttöön otetaan asevelvollisuuden suorittaneille maanpuolustusverovähennys.

Keskeiset tavoitteet

- **Kehitetään sotilasavustusta kattamaan yksinasuvan palvelustaan suorittavan asumiskulut kokonaisuudessaan.** Sotilasavustukseen tulee sisällyttää esimerkiksi kotivakuutuksen korvaaminen.
- **Yhdenmukaistetaan ruokarahakäytännöt.** Kaikille asevelvollisuuttaan suorittaville on maksettava ruokarahaa jokaista loma- ja viikonloppuvapaapäivää kohden.
- **Laajennetaan eläkkeen kertyminen koskemaan myös varusmies- ja siviilipalvelusta suorittavia.** Eläkettä tulisi kertyä palvelusajalta vähintään saman verran kuin korkeakoulututkintoon johtavista opinnoista vastaavalta ajalta.
- **Sotilasavustuksen tuloraja poistetaan.** Sotilasavustuksen tulorajat tulee poistaa. Jo ennestään riittämätön sotilasavustus ei saa toimia kannustinloukkuna työn vastaanottamiselle palvelusaikana. Sivutulot salliva järjestelmä mahdollistaisi lisätienestit viikonloppuvapailla sekä lomilla ja edesauttaisi palveluksen sekä siviilielämän yhteensovittamista.
- **Käyttämättömistä henkilökohtaisista lomapäivistä aletaan maksamaan korvausta.** Korvauksen summa määräytyy kulloisenkin ylimmän päiväraha luokan sekä ruokarahan mukaan.
- **Otetaan käyttöön kotiuttamisraha.** Kotiuttamisraha olisi 2 euroa palveluspäivää kohti. Kotiuttamisraha olisi 330 euroa niille varusmiehille, jotka palvelevat 165 päivää, 510 euroa niille, jotka palvelevat 255 päivää, ja 694 euroa niille, jotka palvelevat 347 päivää. Etuus olisi varusmiehen päivärahan ja sotilasavustuksen tavoin verovapaata tuloa.
- **Otetaan käyttöön maanpuolustusvähennys.** Ansiotuloverosta tehtävä maanpuolustusvähennys myönnettäisiin kaikille varusmies- tai siviilipalveluksen suorittaneille.
- **Ajetaan varusmieskortin ja opiskelijakortin rinnastamista myönnettävissä eduissa.** Vedotaan yrittäjiin ja luodaan asenneilmapiiri, missä varusmieskortti ja opiskelijakortti rinnastetaan etuja myönnettäessä.

IV. ASEVELVOLLISTEN KOHTELU

Varusmiesten kuuleminen ja paikallinen edunvalvonta

Varusmiesten kuuleminen ja paikallinen edunvalvonta jäsenyivät nykyisin hyvin pitkälti Puolustusvoimien varusmiestoimikuntien varaan. On äärimmäisen tärkeää, että niille taataan riittävät toimintaedellytykset edunvalvonnallisen tehtävänsä hoitamiseen. Varusmiestoimikuntien rooliksi ei saa muodostua pelkästään vapaa-ajantoiminnan pyörittäminen, vaan varusmiestoimikuntien on pystyttävä ottamaan kantaa yksittäisen varusmiehen oikeuksiin ja asemaan.

Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi varusmiestoimikuntien toimintaedellytyksiä on lisättävä ja kehitettävä. Varusmiestoimikunnille on taattava riittävä toimintavapaus ja tarvittavat henkilö- ja talousresurssit sekä järjestettävä riittävä ja laadukasta koulutusta, jotta hyvät käytänteet rakentuisivat normeiksi kaikkiin varuskuntiin. Erityisesti huomiota on kiinnitettävä pienien varuskuntien VMTK toiminnan resursseihin, jotka ovat tällä hetkellä monin paikoin riittämättömät. Varusmiestoimikuntien lakisäateistä asemaa puolustusvoimissa vahvistetaan.

Varusmiesten oikeudellinen asema

Varusmiesten oikeudellinen asema poikkeaa muiden kansalaisten oikeudellisesta asemasta. Tämän vuoksi on varmistettava ja kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että varusmiehet ovat tietoisia asemastaan ja omista oikeuksistaan.

Varusmiehillä tulee olla saatavilla asiantuntevaa ja puolueetonta oikeudellista neuvontaa ja oikeusvaltiossa edellytetyt riittävät muutoksenhakukeinot niihin kurinpidollisiin päätöksiin, joita heihin kohdistetaan. Varusmiesten tulee olla tietoisia oikeuksistaan ja heille tulee taata tosiasialliset mahdollisuudet niiden valvomiseen.

Kurinpitomenettelyissä on taattava palvelustaan suorittavien yhdenvertaisuus. Joukko-osastojen sisällä on painotettava tasapuolisuuteen ja toimintaohjeiden yhdenmukaisuuteen eri yksiköiden välillä. Puolustusvoimien tulee huolehtia siitä, että kurinpitokäytännöt ovat joukko-osastosta ja yksiköstä riippumatta yhdenmukaiset.

Simputus, kiusaaminen ja koulutuskulttuurin ongelmat

Yksikään varusmies ei saa joutua palveluksen aikana esimiehensä tai vertaisensa kiusaamaksi. Esille tuleviin simputus- ja kiusaamistapauksiin tulee reagoida nopeasti ja asian vaatimalla vakavuudella.

Kiusaamiselle tulee olla kaikissa tapauksissa nollatoleranssi ja sen kitkemiseen ja ennaltaehkäisyyn tulee pyrkiä aktiivisilla toimilla.

Puolustusvoimien sisällä tulisi tarjota yhtenäinen koulutus ja samanlaisten standardien sekä kurinpidollisiin toimien tulisi koskea kaikkia. Ohjesääntöjen sekä rangaistuskäytäntöjen yhteneväisyyden varmistamiseksi Puolustusvoimien on järjestettävä koulutusta ja valvontaa, jolla pidetään yllä yhtenäisiä toimintatapoja.

Puolustusvoimien koulutuskulttuurissa on tapahtunut 2000-luvulla huomattavaa kehitystä. Silti vahingollisia perinteitä ja toimintatapoja esiintyy edelleen. Nämä toimintatavat tulee kitkeä nopeasti ja tehokkaasti. Puolustusvoimien on huolehdittava siitä, että työ simputuksen ja kiusaamisen ehkäisemiseksi ja kitkemiseksi ei pääse unohtumaan.

Alokkaille on varusmiesten oikeuksia käsittelevillä oppitunneilla tehtävä selväksi, missä menee simputuksen ja asiallisen koulutuksen raja. Lisäksi erityisesti johtajakoulutuksessa oleville varusmiehille on seikkaperäisesti selvitettävä simputukseksi tai kiusaamiseksi laskettava toiminta ja edellytykset toimia vastaavissa tilanteissa. Jokaiselle varusmiehelle on kerrottava miten simputus ja kiusaamistapauksissa tulee toimia ja henkilökunnan vastuuta korostettava.

Naiset kokevat varusmiespalveluksessa enemmän syrjintää ja häirintää kuin miehet. Naisvarusmiesten suhteellisen määrän kasvaessa on Puolustusvoimien normalisoitava varusmiespalvelusta suorittava nainen osana jokapäiväistä toimintaa. On tarpeen kartoittaa ne kohdat varusmiesten päivittäisessä kanssakäymisessä, joissa häirintää tapahtuu, ja järjestelmällisesti korjattava ne. Varusmiesten saatavilla on aina oltava viestintäkanava, joka mahdollistaa matalan kynnyksen häirintään liittyvän yhteydenoton tekemisen.

Keskeiset tavoitteet

- **Turvataan varusmiestoimikunnille riittävät henkilöresurssit.** Jokaisessa varuskunnassa tulee olla täysipäiväinen toimihenkilö. Suuremmissa varuskunnissa täysipäiväisiä toimihenkilöitä tulee olla useampi.
- **Juuri valituille varusmiestoimikuntien puheenjohtajille on järjestettävä valtakunnallinen VMTK-kurssi.** VMTK-toimijoille taataan näin täydet valmiudet hoitaa edunvalvonnallista tehtäväänsä joukko-osastoissa.
- **Taataan varusmiestoimikunnille niiden tarvitsemat työvälineet.** VMTK-toimihenkilöille on annettava riittävät resurssit ja nykyaikaiset työvälineet toteuttavat varusmiesten edunvalvontaa ja palvelusolosuhteiden kehittämistä. Näihin kuuluvat muun muassa riittävät edunvalvonnan määrärahat, ajantasaiset tietotekniset työvälineet sekä itsenäisen työskentelyn mahdollistavat tilat.
- **Turvataan varusmiestoimikunnan mahdollisuudet saada tehtäviensä hoitamiseksi tarpeelliset tiedot.** Varusmiestoimikunnan edustajille on taattava läsnäolo-oikeus joukko-osastojen sisäisiin työryhmiin, joissa käsitellään varusmiesten palvelus- olosuhteita. Tällaisia työryhmiä ovat esimerkiksi sisäilma- sekä työ- ja palvelus- turvallisuustyöryhmät.
- **Turvataan varusmiestoimikuntien valtakunnalliselle sihteeristölle ja pääsihteerille riittävät toimintaedellytykset.** Sihteeristöllä ja pääsihteerillä on oltava tarpeen mukaan mahdollisuus kokoontua sekä matkustaa joukko-osastoihin.
- **Tehostetaan VMTK-normin seurantaa.** VMTK-normin tulee olla keskeisessä osassa toimihenkilöiden perehdytyksessä ja toimikunnan työssä. VMTK-normia on päivitettävä säännöllisin väliajoin ja sen seurantaa tulee tehostaa.
- **Parannetaan varus- ja siviilipalvelusmiesten tietoisuutta oikeudellisesta asemastaan ja oikeuksistaan.** Varusmies- ja siviilipalvelustaan suorittavien oikeuksista ja velvollisuuksista on tiedotettava jatkossa paremmin. Lyhyet oppitunnit palveluksen alkupuolella eivät riitä, vaan palveluspaikoilla on oltava hyvin esillä tietoa palvelustaan suorittavien oikeuksista sekä palveluspaikassa että sen ulkopuolella.

- **Kehitetään esitutkintamenettelyä.** Esitutkintamenettelyä tulee kehittää edelleen, ja varusmiehille tulee paremmin tehdä selväksi heidän oikeutensa tutkinnan aikana. Puutteellisesti suoritetuissa esitutkinnoissa ja vajavaisin tiedoin annetuissa tuomioissa tulee viipymättä kouluttaa tutkintatehtävissä toimivia henkilökunnan jäseniä uudelleen.
- **Taataan varusmiehille heidän tarvitsemansa oikeudellinen neuvonta.**
- **Kaikki asepalveluksessa ilmenevä häirintä tulee kitkeä välittömästi.** Puolustusvoimien viestintäkanavia tulee kehittää, jotta tapaukset saadaan entistä helpommin esille.

V. ASEVELVOLLISTEN PALVELUSOLOSUHTEET

Majoitus- ja muonitusolosuhteet

Taataan jokaiselle palvelusta suorittavalle sosiaali- ja terveysministeriön asumisterveysohjeen mukaiset majoitusolosuhteet vuoteen 2025 mennessä. Varusmiehen palveluksen keskeydyttyä hengitystieongelmien vuoksi hänen majoituskasarminsa tutkitaan viipymättä ja havaitut ongelmat korjataan.

Taataan riittävä hygieniataso linavaatteissa, vaatetuksessa ja muussa varustuksessa. Jokaisella varusmiehellä tulee olla oikeus vähintään yhteen varusvaihtoon viikossa, mistä ei voida tinkiä missään tilanteessa. Koulutuksessa käytettävien varusteiden on oltava asianmukaisesti huollettuja.

Taataan varusmiehille riittävän monipuolinen ruokavalio. Muonituksessa otetaan huomioon eettisen vakaumuksen ja allergioiden mukainen ruokavalio sekä kasarmilla että maastoharjoituksissa. Huomiota on kiinnitettävä siihen, että varusmiehet saavat riittävän ravinnon myös maasto-olosuhteissa erityisesti, mikäli ruokailu toteutetaan koulutuksen yhteydessä lounaspusseista. Lounaspussikokeilun jatkuessa varusmiesten kokemuksia ja palautetta on kuunneltava ja annetun palautteen on vaikutettava kokeilun jatkamiseen.

Lomamatkat

Varusmiesten lomamatkajärjestelmää tulee kehittää yhdenmukaisemmaksi ja yhdenvertaisemmaksi. Lomamatkajärjestelmällä ja siihen liittyvillä matka-ajan pidennyksillä on varmistettava varusmiehille riittävä mahdollisuus lepoon ja vapaa-aikaan. Varusmiehille tulee olla mahdollisuus käyttää lomakuljetuksia ja kulkea kaupallisessa liikenteessä maksutta ilman lomapukua.

Keskeiset tavoitteet

- **Taataan jokaiselle palvelusta suorittavalle sosiaali- ja terveysministeriön asumisterveysohjeen vaatimukset täyttävät majoitusolosuhteet.** Varusmiehen palveluksen keskeydyttyä hengitystieongelmien vuoksi hänen majoituskasarminsa tutkitaan viipymättä ja havaitut ongelmat korjataan.

- **Taataan jokaiseen joukko-osastoon riittävä määrä mielenterveyden hoitoon erikoistuneita ammattilaisia.** Varusmiesliitto kannattaa terapiatakuuta ja näkee että sen pitää onnistua myös palveluksen aikana. Varusmiespalveluksessa pitää saada matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita ja niistä tulee tiedottaa palveluksen suorittajia.
- **Luovutaan kasarmien sähkölaitelupajärjestelmästä.** Jokaisella varusmiehellä tulee olla oikeus tuoda kasarmille kaappitilan ja paloturvallisuusohjeiden sallimissa rajoissa esimerkiksi kannettavia tietokoneita, radioita ja musiikkisoittimia.
- **Päivitetään ja yhtenäistetään ohjeistukset puhelinten ja muiden laitteiden käytöstä.** Käytäntöjen tulee vastata nykypäivän vaatimuksia. Toimintatapojen on oltava samat joukko-osastosta, yksiköstä tai saapumiseraasta riippumatta. Lisäksi varusmiehillä tulee olla mahdollisuus soittaa henkilökohtaisia puheluita yksityisesti.
- **Taataan riittävä hygieniataso linna-vaatteissa, vaatetuksessa ja muussa varustuksessa.** Jokaisella varusmiehellä tulee olla oikeus vähintään yhteen varusvaihtoon viikossa. Koulutuksessa käytettävien varusteiden on oltava asianmukaisesti huollettuja.
- **Taataan varusmiehille riittävän monipuolinen ruokavalio.** Muonituksessa otetaan huomioon eettisen vakaumuksen ja allergioiden mukainen ruokavalio sekä kasarmilla että maastoharjoituksissa.
- **Kehitetään matka-ajanpidennysjärjestelmää (MAP) yhdenmukaiseen ja yhdenvertaiseen suuntaan.** Järjestelmän tulee taata valtakunnallisesti tietyt pääperiaatteet ja lomalle vähimmäispituuden.
- **Kehitetään lomakuljetusjärjestelmää ensisijaisesti joukko-osastojen järjestämien loma kuljetuksiin perustuen.** Taataan vapaa matkustusoikeus varusmies- ja siviilipalvelustaan suorittaville juna- ja linja-autoliikenteessä. Mahdollistetaan kuitenkin jatkossakin matkustaminen kaupallisella linja-autoliikenteellä ja omilla henkilöautoilla.
- **Taataan varusmiehille turvallinen palvelusympäristö.** Palvelusturvallisuuden toteutumista seurataan ja tarvittaessa kehitetään.
- **Otetaan suostumusperusteinen yhteistupamajoitus käyttöön kaikissa joukko-osastoissa.**

VI. ASEPALVELUKSEN VAIHTOEHDOT

Lähtökohdat

Asepalveluksen tulee aina olla lähtökohta järjestelmässä, joka käsittää yleisen asevelvollisuuden. Asevelvollisuuden merkitystä yhteiskunnalle ja yksilölle tulee nostaa esiin jo hyvissä ajoin ennen kutsuntoja ja ennen palveluksen aloittamista. Kun asevelvollisuudesta ja -palveluksesta on tiedotettu hyvin, saadaan myös palveluksen vakaumuksellisista syistä keskeyttäneiden määrä vähenemään, kun itselleen sopivat valinnat tehdään ennen palveluksen aloittamista.

Siviilipalvelus

Asepalveluksen vaihtoehdoksi on kehitettävä yhteiskuntaa aidosti tukeva siviilipalvelus. Palveluksen tulee vastata sekä yhteiskunnan että velvollisen tarpeisiin, ja palveluksesta on oltava hyötyä myös velvollisen tuleviin elämänvaiheisiin.

Siviilipalveluksen koulutusjakso tarvitsee laajemman tarkastelun. Koulutuksen tulisi jatkossa olla tavoitteellisempaa, ja sen tavoitteita tulisi valvoa tietyin mittarein. Koulutusjakson pituutta tulisi harkita, ja mahdollisuus suorittaa koulutus muualla kuin Lapinjärvellä pitäisi olla vaihtoehto varsinkin kauempaa tuleville.

Siviilipalveluksen työpalvelun pitäisi keskittyä aiempaa enemmän valtiolle tärkeisiin kohteisiin. Näitä kohteita ovat esimerkiksi virastot, sairaalat, pelastuslaitokset ja muut huoltovarmuutta turvaavat kohteet. Työpalvelun sisällön tulisi tukea siviilipalvelusvelvollisen koulutusta aiempaa enemmän, ja siviilipalveluskeskuksen rooli työpalvelupaikan määräämisessä on oltava suurempi. Velvollisen palvelupaikka ja koulutus siviilipalveluksessa määräytyisi enimmäkseen jo kutsunnoissa, jossa velvollisten tulevaisuuden suunnitelmat, koulutustausta ja mielenkiinnon kohteet ovat selvillä.

Siviilipalveluksen suorittaneille on annettava sijoitus kriisitilanteita varten ja heistä on muodostettava rekisteri, josta selviää jokaisen koulutus ja kerrytetty osaaminen. Tätä rekisteriä tulisi voida hyödyntää sekä rauhanajan kriiseissä, että myös muiden konfliktien aikana. Entisiä siviilipalveluksen suorittaneita voitaisiin käyttää esimerkiksi metsäpalojen sammutuksessa, öljyonnettomuuden siivoamisessa, myrskytuhojen raivaamisessa tai yhteiskunnalle kriittisten toimintojen turvaamisessa. Rekisteri olisi siviilipalveluksesta vastaavan ministeriön hallinnassa.

Kansalaispalvelus

Varusmiesliitto kannattaa kansalaispalvelus vaihtoehdon tuomista varusmiespalveluksen ja siviilipalveluksen rinnalle. Kansalaispalvelus kestäisi n. 3kk ja sisältäisi joustavia opintoja, jotka mahdollistavat kansalaispalvelusta suorittavalle henkilölle työssä käynnin tai opintojen suorittamisen palveluksen aikana. Kansalaispalvelus sisältäisi monipuolisia kansalaistaitoja, painottuen erityisesti kriisiajan väestönsuojelullisiin tehtäviin ja kansalaisen yleiseen toimintakykyyn. Siirryttäessä tasa-arvoiseen asevelvollisuuteen kansalaispalvelusta tarjottaisiin vaihtoehtona henkilöille, jotka eivät terveydentilansa tai muun syyn vuoksi ole soveltuvia asepalvelukseen. Siviilipalvelukseen verrattaessa kansalaispalvelus olisi standardisoidumpi ja organisoidumpi toimintatapa, mikä mahdollistaisi henkilöiden sijoittamisen kriisiajan väestönsuojelulliseen vahvuuteen. Pitkällä aikavälillä kansalaispalveluksesta kehitettäisiin siviilipalveluksen korvaava järjestelmä. Koulutuksen järjestäjänä toimisivat muut kuin sotilasviranomaiset, jolloin kansalaispalvelus tarjoaisi myös vakaumuksen vuoksi asepalveluksesta kieltäytyville vaihtoehdon.

Keskeiset tavoitteet:

- **Siviilipalveluksen koulutus tukee Suomen maanpuolustuksellisia tavoitteita.**
Siviilipalveluksen koulutusrakennetta uudistetaan ja koulutuksen keskeisimmäksi osaksi tulee tavoitteita, jotka tukevat maanpuolustuksen tarpeita.
- **Siviilipalveluksen käynyt sijoitetaan etukäteen kriisitilanteen varalle koulutustaan vastaaviin tehtäviin ja siviilipalvelusvelvollisista muodostetaan kattava rekisteri.**
Tulevaisuuden kriisivarautumiseen tarvitaan siviilipalveluksen suorittaneista rekisteri. Rekisterissä näkyvät saatu koulutus ja työpalvelussa kerrytetty kokemus.
- **Koulutusjakson pituus ja koulutuspaikka muutetaan vastaamaan tehtävän koulutuksellisia tarpeita.** Koulutuksen ei tule olla paikkasidonnaista, vaan sen tulee tukea parhaalla mahdollisella tavalla siviilipalvelustehtävää.
- **Työpalvelu tukemaan koulutusjaksolla opittua tietoa.** Työpalvelupaikka määräytyy velvollisen taustan ja koulutuksen perusteella. Työpalvelu suoritetaan valtiolle tärkeässä siviilikohteessa, ja työpalvelussa kerrytetyt taidot tulee olla yhteiskunnan käytettävissä myös palveluksen jälkeen.
- **Perustetaan työryhmä, jonka tavoitteena on tutkia ja valmistella kansalaispalveluksen käyttöönottoa.** Työryhmä toimii eduskunnan alaisena parlamentaarisenä työryhmänä.
- **Kansalaispalvelus korvaa pitkällä aikavälillä siviilipalveluksen.** Mielikuvat siviilipalveluksesta sekä nykyiset siviilipalvelustehtävät eivät tarjoa motivoivaa ja kriisiaikana käytettävissä olevaa reserviä. Kansalaispalveluksen suorittaneista voidaan koota kriisiajan väestönsuojeluun reservi perustuen saadun koulutuksen sisältöön sekä tavoitteisiin.

